

A következő tanulmány a zsidó Messiás-várás ideológiájának (Messianizmus) történetét mutatja be a lengyel, a szlovák és a magyar kultúrkörben. A sorban utolsó munka pedig a kelet-európai nemzetek himnuszait vizsgálja meg a keresztény tradíció és az éppen akkor születőben lévő nemzetek dilemmáinak (például szekularizáció) szempontjából.

Vadász Rezső

Szlávság a XXI. század első esztendejében

Janík, Pavol: *Slovanský svet v roku jeden. = Slovenské pohľady*,
IV. + 117. roč. 2001. 10. no. 1–5. p.

Az írás szerzője a Szlovák Írószövetség elnöki tisztét tölti be. E minőségében vett részt a XX. század végén a Fehérorosz Írásbeliség Ünnepe és a Szlávság Követeinek Nemzetközi Fóruma minszki rendezvényein. Visszagondolva az ottani beszélgetésekre és tanácskozásokra, ezúttal a nyugati politikát és civilizációt helyezi vád alá a szlávsággal szemben elkövetett barátságtalan cselekedetei miatt. „Mondhatjuk – szögezi le Janík, hogy nem csökken az az állandó és intenzív nyomás, amely a szláv országok és népek szellemi és anyagi kultúrájának életfontosságú központjaira irányul. Ellenkezőleg: még nyilvánvalóbbá, hangsúlyozottabbá és arrogánsabbá válik. A fejlemények általános trendje olyan komplex tényezőkre és motívumokra torkollik, amelyek a szláv világot a közismert shakespeare-i kérdés elé állítják: lenni vagy nem lenni.”

A szlávoknak a következő nyugati próbálkozások kivédésére kellene összefogniuk: az intellektuális elégtelenség álnok sugallata, a mentális kisebbségi érzés terjesztése, a gazdasági kilátástalanság sulykolása. Ezzel párhuzamosan el kellene utasítaniuk a marketing-stratégiák, az információs kalkulációk és a tömeggiccsel való hálázás könnyen manipulálható módszereinek kínálatát, az életvitel keretében növekvő agresszivitást, brutalitást, az emberi élet értékeinek banalizálását, a szociális szabályok ignorálását és a jogi normák megsértését.

„Felvethető a kérdés: ugyan miben különbözik a társadalom demokratikusan megszabott rendje a totalitástól, amennyiben több európai állam, Franciaországot és Szlovákiát is beleértve, annak ellenére vett részt a szuverén Jugoszlávia elleni háborús agresszióban, hogy lakosságuk 80%-a ezzel a lépéssel nem értett egyet.”

Az USA, különösen azóta, hogy egyetlen világhatalom lett, és az „ízlése” szerinti globalizáció menedzsere, a kozmopolitizmus, a nyitott társadalom, a pluralitás és kommunikációs hozzáférés cégei mögött a kiválasztott nép göggyével és egységesítési törekvéseivel ellenében van a nézetek tarkaságának, az értékváltozatoknak és az alternatívákban való gondolkodásnak. Az az integrációs terv és folyamat, amelynek az összes résztvevő etnikum és nemzeti kultúrája kölcsönös gazdagításának eszméje kellene vezéreljen, szemünk előtt már csírájában is az egyetlen szuperhatalmi központ egyetlen aspirációinak vulgáris érvényesítését vetíti elé.

Miközben a továbbiakban is utalás történik a jugoszláv tragédiára mint a szlávság elleni törekvések fegyveres megnyilvánulási formájára, Szlovákia ugyancsak általánosítható példázatként szerepel a publicisztikában. A következőképpen:

„A rendszerváltás kedvezőtlen szociális következményein kívül gromba támadások érték a kulturális élet intézményi alapjait is ... A legkeményebb és legpusztítóbb ütések –

mint mindig – az irodalmat sújtották, amely ... az emberről, a társadalomról, a múlttól, jelenről és jövőről önálló, független, tehát hatalmilag nehezen befolyásolható-uralható gondolatokat reprezentál”.

Az írás a kártékony trendek megzabolázása érdekében a szláv nemzetek íróihoz fordul azon az alapon, hogy „bármít csinálunk is, az nem lehet rosszabb annál, hogy nem csinálunk semmit”. Az északatlanti tervek kelet felé nyomulásával szemben az európai, nagy hagyományokkal rendelkező nemzeti államok konföderációjává vagy föderációjává szervezésével kell fellépni. Eközben azonban súlyos leegyszerűsítés lenne figyelmen kívül hagyni a szláv társadalmak kulturális identitását, nyelvi rokonságát, érdekeit, szükségleteit, akaratát és jövőre vonatkozó elképzeléseit.

Futala Tibor

A pártrendszer átalakulása Szlovákiában

Schuster, Rudolf: Die Slowakei in Europa. = Südosteuropa, 41. Jg. 2001. 3. H. 245–252. p.

Kai-Olaf Lang: Das slowakische Parteiensystem im Wandel. = Südosteuropa, 50.

Jg. 2001. 1–3. H. 85–122. p.

Szlovákia 2000-ben 30. államként az OECD tagja lett. Az Európai Unió és NATO tagságra pályázó ország belpolitikáját azonban egy sajátos, megkésett átalakulás jellemezte az 1989-es kelet-közép-európai rendszerváltásokat követően. Ez Vladimír Mečiarnek volt „köszönhető”, aki 1998-ig három kormányzati ciklus alatt a nyugati demokratikus értékeket (úgy mint hatalommegosztás, jogállamiság, kisebbségvédelem) egy szűk hatalmi csoport érdekeinek rendelte alá. Ennek következtében a nyugati megfigyelők Szlovákiát Romániához és Bulgáriához hasonlóan a „fél-demokráciák” közé sorolták.

A választók 1998-ban Mikuláš Dzurindának szavaztak bizalmat, akire a Mečiar-korszakban kialakult demokrácia-deficit kiegyenlítése és az erősen megosztott belpolitikai élet kiegyensúlyozottá tételének feladata várt.

A rendszerváltás óta eltelt időben a szlovák pártrendszer a következő fejlődési szakaszon ment keresztül:

- 1989–1990. A kezdetek: az antikommunista erők konszolidációjának éve. E csoportok közül kiemelkedett a „Nyilvánosság az erőszak ellen” (VPN).
- 1990–1992. Az antikommunista ellenzéki egység szétesése, a nacionalizmus erősödése. A pártok között két tábor alakult ki: a szlovák radikális nacionalista és a mérsékelt liberál-konzervatív csehszlovák csoport.
- 1992–1998. Növekvő polarizáció a nacionalista-populista (HZDS, SNS, SKDH) és a reformok iránt elkötelezett demokratikus pártok között (VPN, KDH, DS, magyar pártok: MKDH, MOS, Együttélés).
- 1998. Választások. Létrejön a Mečiar-ellenes koalíciós kormány (SOP, SDK, SDL, SMK). Ekkor váltak nyilvánvalóvá a szlovák belpolitikai élet szereplői között húzódó törésvonalak: az egyik ilyen törésvonal a magyar és a szlovák etnikumot választja el egymástól, a másik pedig a falusi katolikus lakosságot (akik a nacionalista-populista pártokat támogatják) és a városi szekularizált csoportok (a demokratikus reformerőket támogató) között húzódik.